

PROŠLOST

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 55
Godina XXVIII
Maj, 2023.
[str. 75-84]

© Monos 2023

Srednjovjekovna utvrda Branić u Sjevernoj Bosni i pokušaj njezine ubikacije na Gradini iznad Kamenice u Vučijaku

Marko Matolić

Krajem 1408. godine ugarski kralj Sigismund izdao je povelju u kojoj izražava znake zahvalnosti svojim vojskovođama Nikoli Gorazdyju i Ladislavu Szilagyju za uspjehe postignute u ratu protiv Turaka i Bosanaca u Bosni. Između ostalog, Sigismund posebno spominje opsadu i zauzeće utvrde Branić u Usori. Ovo je jedini poznati spomen ove utvrde u povijesnim izvorima te je njezina ubikacija ostala na marginama historiografskih rasprava. Nekoliko povjesničara pokušalo ju je locirati ali samo na osnovi kontekstualizacije, bez terenskog istraživanja, pa se tako za ovu utvrdu pretpostavljalo da se nalazila na nekoliko različitih lokacija u sjevernoj Bosni, od Trebave do Motajice. Od tih nekoliko potencijalnih lokacija Branića najizglednijom se činila ona koja se nalazila u dubinama Vučijaka, južno od sela Velika Brusnica, na grebenu iznad potoka Kamenica. Terenskim obilaskom u ožujku ove godine doista je utvrđena lokacija na kojoj je po svoj prilici bila neka manja utvrda, po svoj prilici negdje u razdoblju od XIII. do XV. stoljeća. Naime, na pomenutoj lokaciji, točnije na grebenu imenom Gradina, na jednom uzvišenju oko kojeg se uočavaju sistemi opkopa pronađen je pokretni materijal (vrhovi strijela, potkovice, alat i kovani čavli) koji se povlačenjem analogija može datirati u razdoblje srednjovjekovne bosanske prošlosti te kao takav potvrđuje postojanje nekakvog utvrđenja, po svoj prilici Branića. Svrha ovog rada je upozoriti na postojanje obilja arheološkog materijala na spomenutom lokalitetu kako bi se poduzela stručna istraživanja te tako došlo do konkretnih podataka.

Ključne riječi: Utvrda Branić, Usora, srednjovjekovna Bosna, Sigismund, 1408. godina.

SPOMEN BRANIĆA U POVIJESNIM IZVORIMA I PROBLEMATIKA VEZANA ZA NJEGOVU UBIKACIJU

O pohodu Sigismunda Luksemburškog na Bosansko kraljevstvo 1408. godine pisano je toliko puno da je gotovo nemoguće navesti svu literaturu, pa niti onu najrelevantniju. Taj ognjem i mačem obilježeni pohod po tadašnjoj sjevernoj bosanskoj pokrajini Usori ostao je naročito upamćen po smjeni na bosanskom prijestolju i krvavoj sječi bosanskih velikaša na tvrđavi Dobor. Tragedija je bila toliko velika da je svu pozornost kasnijih povjesničara usmjerila na sebe pa su neki manji događaji ostali u sjeni, tek površno analizirani na temelju malobrojnih povijesnih izvora.¹ Jedan od takvih događaja je i pomen utvrde Branić u Usori. Naime, sav slavodobitan, ugarski kralj je krajem te godine hvalio svoje vojskovođe Nikolu Gorazdyja i Ladislava Szilagyja za "hrabro držanje u bosanskim vojnama",² pa ih, između ostalog, hvali i kako su opsjeli i zauzeli stanovitu utvrdu Branić, koja se nalazi u zemlji Usori,

jako utvrđena i visoka te je predali u njegove kraljevske ruke.³

Povelja u kojoj se nalazi ovaj tekst objavljena je u tri zbornika i to u prijepisu kod Fejéra⁴ i Šišića⁵ i kao bilješka kod Fermendžina.⁶ Ono što odmah upada u oči je različita datacija povelje u sva tri zbornika. Fejér donosi samo godinu, Šišić je datira 29. prosinca 1408., a Fermendžin 20. travnja 1408. godine. Sama povelja datirana je na svetkovinu Tome apostola, koja se po tradicionalnom katoličkom kalendaru obilježavala 21. prosinca.⁷ Ova datacija (21. prosinca) postavljena je i uz službenu digitalnu kopiju povelje koju je odradio Nacionalni arhiv Mađarske i po svojoj prilici je ona jedina i točna.⁸

Ovaj spomen Branića iz 1408. godine jedini je izvorni podatak o toj tvrđavi, stoga nije neobično, a ni metodološki neispravno, što su neki povjesničari sumnjali u njegovo postojanje uopće, misleći kako se, ustvari, radi o pogrešno napisanom imenu Srebreznika – (Sre)barnich, kako je to iznijela Jelena Mrgić u svojoj studiji.⁹ Međutim, kontekst Sigismundove povelje i dosadašnje histo-

1 Vjekoslav Klaić, *Poviest Bosne do propasti kraljevstva*, Zagreb 1882., str. 236-237. (Dalje: V. Klaić, *Poviest Bosne*); Sima Ćirković, *Istorija srednjovjekovne bosanske države*, Beograd: Srpska književna zadruka 1964., str. 210. (Dalje: S. Ćirković, *Srednjovjekovna bosanska država*); Pavo Živković, *Tvrtko II Tvrtković – Bosna u prvoj polovini XV stoljeća*, Sarajevo: Institut za istoriju u Sarajevu, 1981., str. 56-60. (Dalje: P. Živković, *Tvrtko II Tvrtković*); Dubravko Lovrenović, *Na klizištu povijesti – Sveta kruna ugarska i Sveta kruna bosanska 1387-1463*, Zagreb-Sarajevo: Synopsis, 2006., str. 137-142. (Dalje: D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*); Jelena Mrgić, *Severna Bosna 13-16. vek*, Beograd: Istorijski institut, Posebna izdanja, knjiga 55, 2008., str. 97-98. (Dalje: J. Mrgić, *Severna Bosna*); Emir O. Filipović, *Bosansko kraljevstvo i Osmansko carstvo (1386-1463)*, Sarajevo: Orijentalni institut Univerziteta u Sarajevu, 2019., str. 206-208. (Dalje: E. Filipović, *Bosansko kraljevstvo i Osmansko carstvo*).

2 Ferdo Šišić, "Nekoliko isprava iz početka XV. stoljeća", *Starine*, knjiga 39, Zagreb 1938., str. 317. (Dalje: F. Šišić, "Nekoliko isprava").

3 *Praefati Nicolaus et Ladislaus virtutes virtutibus adaugere cupientes, dum eosdem cum eorum gentibus ad obsidionem cuiusdam castris Branich nuncupati, in terra Vzure situati, fortis nimis et excelsi, destinassemus, ipsum castrum viriliter et potenter obtinuerunt, et nostris regiis manibus applicarunt.*

4 Georgii Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, tomi X, volumen IV, ab anno 1401-1409, Budim, 1841., str. 654-660.

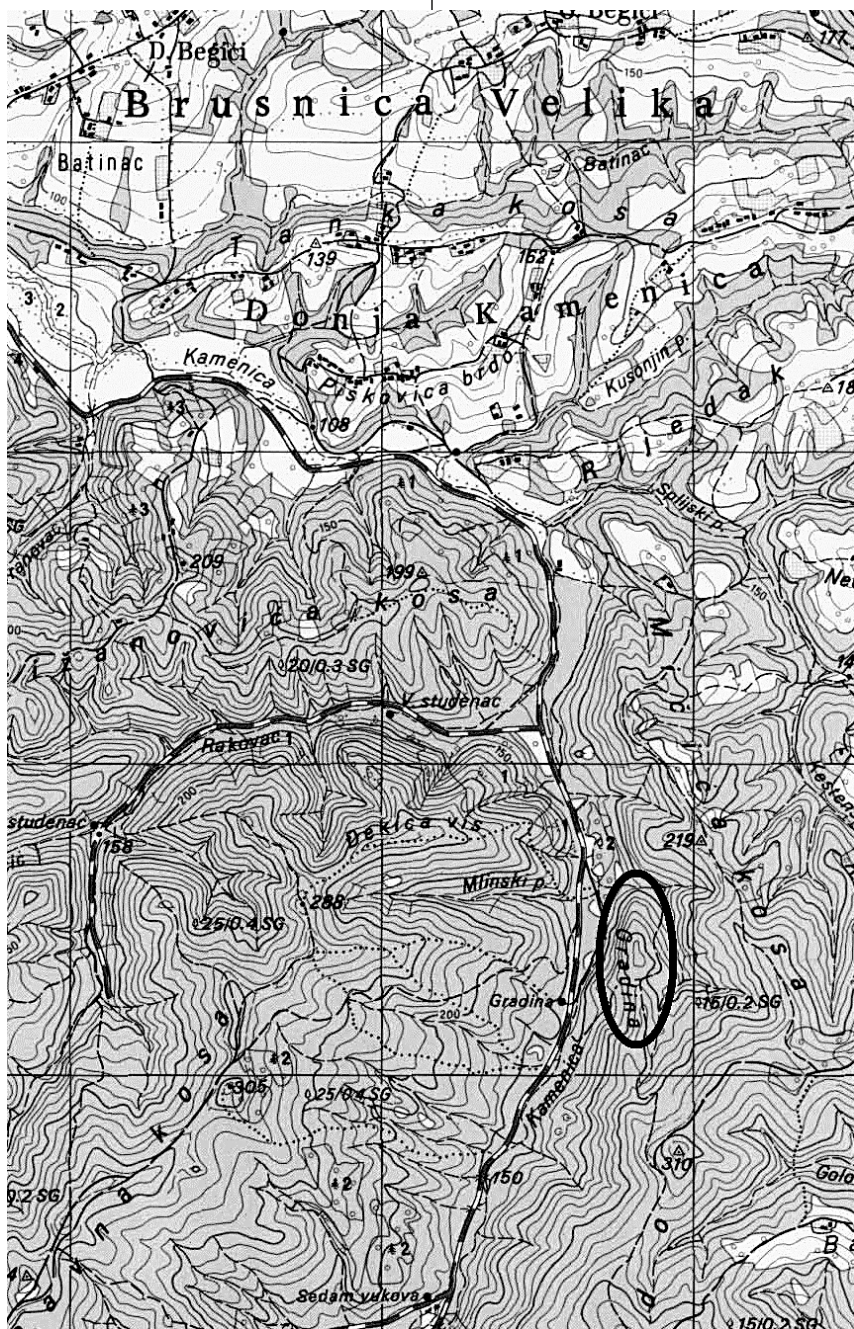
5 F. Šišić, "Nekoliko isprava", str. 317-320.

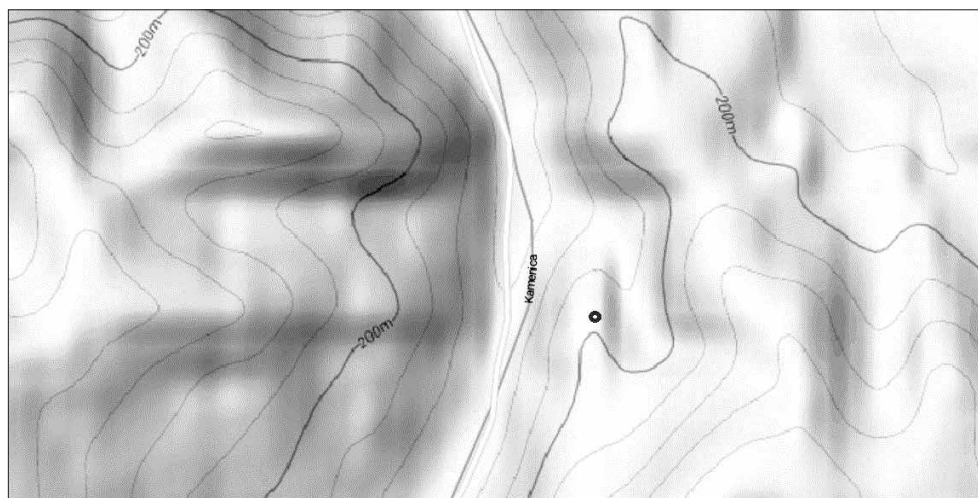
6 Eusebius Fermendžin, *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752*, Zagreb 1892., str. 86. (Dalje: E. Fermendžin, *Acta Bosnae*).

7 *Datum Budaie in festo Beati Thomae Episcopi in Martyris. Anno Domini MCCCCVIII.*

8 <https://archives.hungaricana.hu/en/charters/99865/?list=eyJxdWVyeSI6ICI5NDcyIn0> (Pristupljeno: 11. ožujka 2023. godine)

9 J. Mrgić, *Severna Bosna*, str. 98.

riografske spoznaje daju nam pravo vjerovati i u postojanje utvrde Branić. Naime, u trenutku kada Sigismund hvali Gorazdyja i Szilagyja, Srebrenik se već par godina nalazio u ugarskim rukama: njega je 1404. ili 1405. godine osvojio ban Ivan Morović.¹⁰ Gorazdy i Szilagy su vjerojatno učestvovali u osvajanju Srebrenika, ali budući da ih kralj Sigismund u povelji iz 1408. godine pominje u kontekstu rata protiv Turaka i Bosanaca, što nesumnjivo ukazuje na ratna zbivanja iz 1407. i 1408. godine, velika je mogućnost da su doista opsjedali i zauzeli i nekakvu utvrdu Branić u Usori.¹¹ Indicije za postojanje utvrđenja u dubinama Vučijaka možemo tražiti i u događaju iz 1394. godine, kada braća Ivaniš i Pavao Horvat bježe iz Dobora i bivaju uhvaćeni u bijegu.¹² Moguće je da su Horvati pokušali pronaći zaklon upravo u ovoj zabacenoj utvrdici iznad potoka Kamenica.

Marko Vego je mislio kako se spomenuta utvrda Branić nalazila negdje uz rijeku Bosnu ili Ukrinu, vodeći se Fermendžinovim parcijalnim prijepisom (bilješkom). Na mapu koju je priložio uz ovu studiju, Vego je Branić pod znakom upitnika ucrtao na obalama Ukrine.¹³ Ivo Bojanovski je, po običaju, imao svoju ubikaciju; on je Branić smjestio na desnu obalu rijeke Bosne, u trebavsko selo Babešnicu.¹⁴

Ipak, oni istraživači koji su bili rodom iz sjevernih krajeva i samim time bolje poznavali teren, uspjeli su dati precizniju lokaciju ove srednjovjekovne utvrđice. Prvi je to učinio Josip Dobroslav Božić u svom poznatom *Mjestopisu bosanskog Posavja*. Prvi put o ovoj utvrdi on piše 1885. godine ovo:

»Između Brusnice i Klakara, nedaleko od puta, penje se jedan humac po prilici 78 koraka dug kolik i širok. Taj okrugli izgled

10 V. Klaić, *Poviest Bosne*, str. 231.; S. Ćirković, *Srednjovjekovna bosanska država*, str. 205.; P. Živković, *Tvrtko II Tvrtković*, str. 50.; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti*, str. 128.; J. Mrgić, *Severna Bosna*, str. 96. Lovrenović i Mrgić datiraju osvajanje Srebrenika u 1405. godinu.

11 F. Šišić, "Nekoliko isprava", str. 317-320.; E. Filipović, *Bosansko kraljevstvo i Osmansko carstvo*, str. 204-207.

12 V. Klaić, *Poviest Bosne*, str. 205-206.

13 Marko Vego, *Naselja bosanske srednjovjekovne države*, Sarajevo: Svjetlost, 1957., str. 19.

14 Ivo Bojanovski, "Dobor u Usori (sjeverna Bosna) (Rezultati arheoloških istraživanja 1969-1973. g.)", *Naše starine, Godišnjak Zavoda za zaštitu spomenika kulture prirodnih znamenitosti i rijetkosti Bosne i Hercegovine*, XIV-XV, Sarajevo 1981., str. 11. nap. 3. (Dalje: I. Bojanovski, "Dobor u Usori").

jajeta, kamenjem i opekom podzidani, tako je danas zapušten i trnjem obraso, da teško može prohodećeg putnika na se upozoriti. Njega obližnje žiteljstvo nazivlje «Gradina», a zbilja i sva je slika, da je to bila još prije 1460. g. omala tvrđavica usorskih banova, iz koje su dočekivali Magjare, kad su navaljivali na grad Dobor.»¹⁵

Već u narednom broju istih novina, piše Božić sljedeće, malo podrobnije podatke:

»Dobor je za vrijeme njegovih gospodara štitila od sjevero-zapadne strane dva sata udaljena tvrđica Kamenica, od koje se i dan danas nalaze ostatci: šancevi i porušene zidine. Tudjer je bila straža, koja bi odmah, čim bi spazila neprijatelja, da se približuje Doboru, javila tamošnjoj doborskoj posadi, neka se sprema na doček neprijatelja.»¹⁶

I po treći put, malo izmijenjeno, piše Božić o Braniću 1890. godine:

»Dobor je za vrijeme njegovih gospodara štitila od sjevero-zapadne strane, dva sata udaljena, tvrđava Branić koju narod poznaje pod imenom "Gradine" u Kamenici u Vučjak-planini; od koje se i dandanas nalaze ostatci: šancevi i porušene zidine. Tudier je bila straža, koja bi odmah, čim bi spazila neprijatelja, da se približuje Doboru, javila tamošnjoj doborskoj posadi, neka se sprema na doček neprijatelja.« Te u podnožnim napomenama: »1) Nezna se ni tko je Branić podigao. 2) V. Klaić u svojoj knjizi: "Povjest Bosne", str. 236. veli, da su se Bošnjaci tukli sa Madžari 1408. kod Srebrenika, kod Branića i drugih. Po ovome, da se potvrditi, da Klaić misli, da je Branić bio na desnoj strani rieke

Bosne i ako mu se danas za ruševine tamo ne zna.»¹⁷

Stotinu godina poslije Božića o Braniću je zapis ostavio i Đuro Basler:

»Na jednom obronku Vučijaka, poviše Brusnice, a u pravcu Ninoša, nalaze se ruševine nekog starog grada. Sudeći po vrsti građe on bi mogao potjecati iz XIII stoljeća. Njegovo ime nije izričito zabilježeno, ali je moguće da bi to bio grad Branić čije je ime zapisano u jednoj povelji kralja Sigismunda dana 20. aprila 1408. godine.¹⁸ U njoj se, naime, spominje neki grad Branich koji je moguće locirati u srednjovjekovnu župu Usoru. Zajedno sa Doborom na Bosni i Kovačem na Ukrini (niže Kulaša), on je štitio sjeverozapadnu granicu Usore, dakle i bosansku državu. Pod konac XIV stoljeća preoteli su ga Madžari. Osvajanjem Broda od strane Turaka 1536. godine, grad poviše Brusnice gubi strateški značaj, pa je prepušten propadanju. Otud i tako slabo sačuvani zidovi koje bi za pravo trebalo tek arheološki istražiti da bi se dobilo više pouzdanijih podataka o njegovoj prošlosti. [...] Od slavne prošlosti grada Branića do danas se sačuvalo vrlo malo. Jedna od legendi govori da je to bio grad "Marije Terezije", čiji je mit raširen u sjevernoj Bosni kao vladarice koja se opirala Turcima. Prema drugoj legendi, na Braniću se nalazi pod zemljom "tajni hodnik", budući da se prilikom udaraca nogom o zemlju čuje u dubini tutnjava, što će biti posljedica debelih naslaga truleža od suhog lišća.»¹⁹

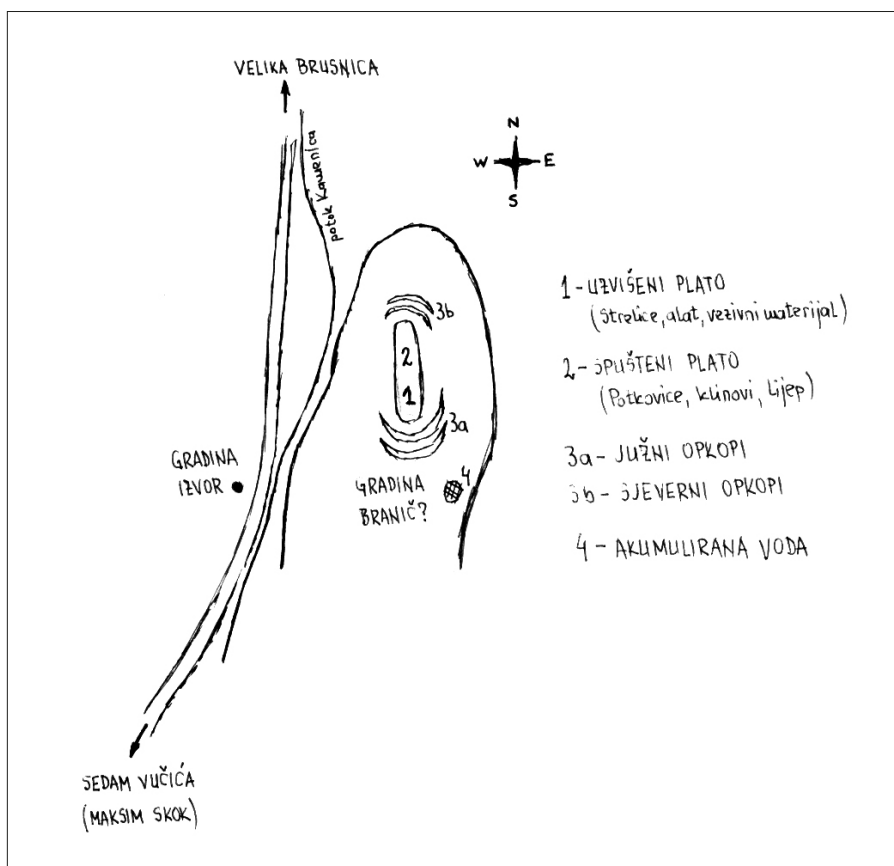
15 "Pogled na mjestopis bosanskog Posavlja. Napisao K. J. B. Dobroslav. 1. Gradina", *Sriemski Hrvat, List za politiku, pouku i zabavu*, god. VIII, br. 69, u Vukovaru u subotu 29. kolovoza 1885., str. [1].

16 "Pogled na mjestopis bosanskog Posavlja. Napisao K. J. B. Dobroslav. Dobor i njegove znamenitosti", *Sriemski Hrvat, List za politiku, pouku i zabavu*, god. VIII, br. 70, u Vukovaru u sriedu 2. rujna 1885., str. [1].

17 "Banovina Usora i njezine znamenitosti", *Novi prijatelj Bosne*, sv. II, Zagreb 1890., str. 14.

18 Basler očigledno preuzima netočnu Fermendžinovu dataciju, neposredno ili posredstvom citiranog djela Marka Vege, koji ju također donosi. (op. M. M.)

19 Đuro Basler, *Grad pored rijeke*, Bosanski Brod: Alkion, 1990., str. 22-24. Narodna predaja o Gradini prisutna je u Velikoj Brusnici još uvijek. Jedan stariji lovac, koji ima vikendicu podno Gradine, rekao mi je kako je narod pripovijedao da je Marija Terezija na Gradini vezala brodove.

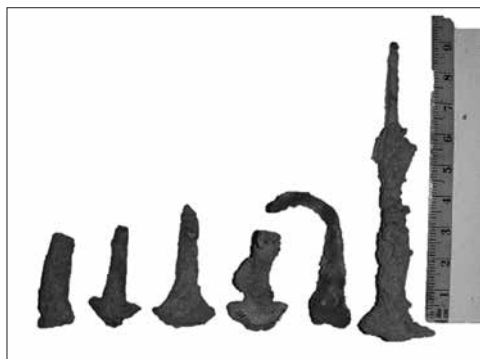
Skica područja

TERENSKI OBILAZAK I UBICIRANJE LOKALITETA

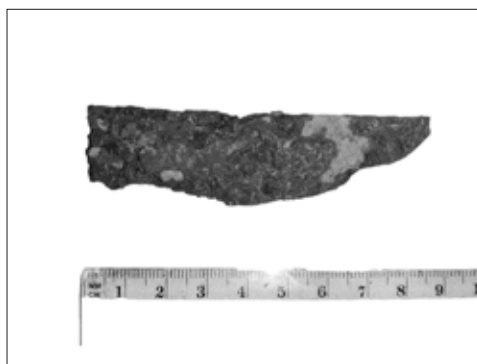
Vodeći se bilješkama Božića i dr. Baslera, te uvidom u stare topografske karte i satelitske snimke, uz relativno dobro poznavanje terena, dana 12. ožujka 2023. godine smo Pero Matkić, tehnički djelatnik Muzeja Franjevačkog samostana Tolisa i moja malenkost odlučili pokušati precizno utvrditi spomenuti lokalitet. Za lakše rekognisciranje koristili smo detektor metala, uz napomenu da smo se držali etičkih principa i prikupljali samo površinske nalaze (do 10 cm dubine) kako ne bismo zadirali u arheološki kontekst.

Lokacija Gradina smještena je na 4 km udaljenosti kada se iz sela Velika Brusnica krene neasfaltiranim putem na jug prema izletištu Sedam vučića, odnosno vrhu Maksim Skok. Put cijelo vrijeme uzvodno prati potok Kamenicu, po kojemu je Božić i nazivao lokalitet. Na spomenuta 4 km udaljenosti, s istočne strane puta i potoka, do 210 metara nadmorske visine²⁰ uzdiže se strmi greben sa tri strane odvojen od ostatka vučijačkog masiva. Naime, sa zapadne strane greben je omeđen spomenutim potokom Kamenica, a jedan manji potok izbija i sa njegove istočne strane te ga opasuje i sa sjevera uli-

20 Visinska razlika između potoka i vrha grebena je nekih 70 metara.

Slika 1. Kovani čavli

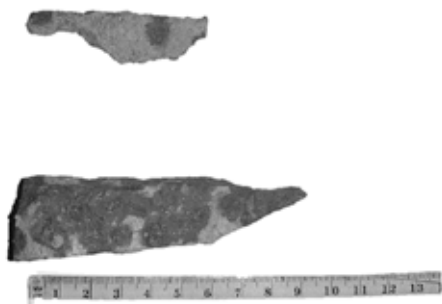
Slika 2. Vrh noža

jevajući se u Kamenicu, zbog čega je greben dobio izoliran položaj i pristupačan je samo sa svoje južne strane. U zapadnom podnožju grebena, uz Kamenicu i put, ali sa suprotne, zapadne strane, nalazi se i izvor vode imenom Gradina.

Lokalitetu smo odlučili prići s njegove jugoistočne strane, odnosno s brdskog puta koji vodi na jug prema Doboru, nebitno ide li se krajnje južnim smjerom Maksim Skok, Botajica, ili jugositočnim preko Jošavice, Pečnika i Jakeša. Iako prilično zarastao, put je i dalje ugodno prohodan i bez većih problema našli smo se na platou grebena Gradina. Sam plato je prilično zaravnat i kroz njega vodi lovačka staza, gotovo cijelom dužinom grebena. S istočne i zapadne strane kosina je vrlo strma, s tim da sa zapadne strane nije duboka kao sa istočne. Na nekih 250 metara od sjeverne padine grebena nalazi se jedno strmo povišenje (na skici označeno brojem 1). U njegovom podnožju uočavaju se dva opkopa širine nekih dva do tri metra koji opasavaju povišenje s južne i jugoistočne strane (na skici pod brojem 3a). Opkopi su nivelirani, odnosno, prvi je ukopan u sam plato grebena, dok je drugi ukopan na kosini uzvišenja, tako da se između njih dobija visinska razlika od nekih metar i pol. Jugoistočno od prvog opkopa započinje se veća količina akumulirane vode (na skici pod brojem 4) i moguće je da se radi o izvoru potoka, jer ovakvih vrsta izvora smo već zapazili u ovim krajevima Vučijaka.

Kosina povišenja poprilično je prekrivena amorfnim komadima kamenja različitih dimenzija, ali se na ovom kamenju ne opaža nikakva obrada. Također se na kosini mogu uočiti veći i manji komadi bijelog vezivnog materijala koji podsjećaju na malter sa ostacima pečene zemlje i udubinama koje bi mogle biti od drvenih štapova. Vrh povišenja također je zaravnat i na njemu se opažaju izbočine i udubljenja. Izbočine djeluju kao parcijalni ostaci temelja koji nisu sačuvani u dužinu, dok bi udubljenja mogla biti i krateri od granata, budući da smo na lokalitetu našli priličan broj gelera. Središte ovog zaravnatog povišenja nalazi se na $45^{\circ} 2'22.73''$ sjeverne geografske širine i $18^{\circ}11'45.21''$ istočne geografske dužine. Zaravanak se proteže oko 13 metara u širinu i oko 20 metara u dužinu prema sjeveru a potom se blago spušta. Sjeverno podnožje ovog uzvišenja također je zaravnato, široko oko 13 metara ali se u dužinu proteže do nekih 100 metara (na skici označeno brojem 2) i potom se blago spušta prema sjeveru. I s ove strane, pedesetak metara od sjeverne padine, također se nalaze dva opkopa, u potpunosti slična onim gore opisanim, a koji opasuju vrh grebena na dvije razine. Čitav greben zarastao je u gustu, nisku šumu, ali se s njegovog vrha otvara pogled prema sjeveru, gotovo do Save.

Budući da na lokalitetu nema uočljivih građevinskih ostataka, moguće je da se radi o utvrđi poput one opisane kao prva razvojna

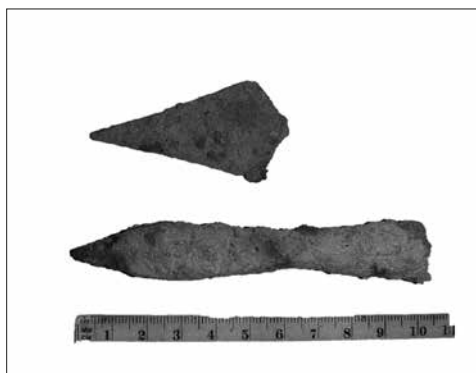
Slika 3. Razne alatke (skupni nalaz)

faza Dobora, odnosno manjem romaničkom gradu s kraja XIII. ili XIV. stoljeća, podignutom od zemlje i kamena, koji nije bio toliko utvrđen da bi se mogao braniti od napada i opsade, kako to sredinom XIII. stoljeća već spominje papa Inocent IV.²¹

PRONAĐENI POKRETNi MATERIJAL

Već površinskim pregledom lokaliteta prikupljeno je dosta pokretnog materijala koji indicira zanimljivu arheološku sliku. Na platou (1) pronađen je ulomak željeznog noža, dva vrha strelica, različitog tipa te tri alatke kao skupni nalaz na jednom mjestu. Na nižem platou (2) pronađeni su ulomci dvije potkove, jedan veliki i pet malih kovanih čavala, tri jako korozirane karike lanca i dosta sitnih ulomaka pečene zemlje (lijepa). Padine, opkope i pristupni put nismo pregledali.

Većina pronađenog materijala (čavli (slika 1), sječivo (slika 2), alatke (slika 3) i karike lanca) ima širok raspon datacije i ne možemo ih pouzdano datirati čak niti u srednji vijek općenito. Štoviše, i oba vrha strelica ne mogu se pouzdano datirati, a nemamo niti preciznih analogija u dosad obrađenom srednjo-

Slika 4. Vrhovi strelica

Slika 5. Potkovica

vjekovnom arheološkom materijalu, tako da ih možemo samo tipološki odrediti. Tako bi, prema Sijarićevoj (Zimmermannovoj) tipologizaciji, strelica (ili bolje rečeno vereton) na slici 4 (dolje) pripadala tipu T 4-1 ili T 4-2, ali gotovo dvostruko duža od prosjeka dosad obrađenih strelica.²² Prosjek dužine ovog tipa strelica je 5,8 cm, najduža dosad obrađena strelica ovog tipa je 8,6 cm, dok je dužina strelice sa Gradine iznad Kamenice 10,3 cm.²³ Ni sa drugom strelicom (slika 4 gore) pronađenom na Gradini nemamo analogija u dosad objavljenom materijalu. Ona bi po

21 I. Bojanovski, "Dobor u Usori", str. 21, 29; E. Fermeđžin, *Acta Bosnae*, str. 13-14.

22 Mirsad Sijarić, *Hladno oružje iz Bosne i Hercegovine u arheologiji razvijenog i kasnog srednjeg vijeka*, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu i Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 2014., str. 290, 317. (Dalje: M. Sijarić, *Hladno oružje*).

23 M. Sijarić, *Hladno oružje*, str. 317.

Sijarićevoj tipologizaciji odgovarala tipu U 8-5, ali samo zbog naglašeno izduženog šiljka u obliku visokog trokuta, ali je šiljak ove strelice s Gradine u presjeku pravokutan i spljošten.²⁴

Dvije potkovice pronađene na nižem platou Gradine iznad Kamenice su u stvari samo dva polovična ulomka. Jedna od njih je korodirala u tolikoj mjeri da se može samo naslutiti da je riječ o potkovici, dočim je druga sačuvana prilično dobro. Ova potkovičica (slika 5) pripada tzv. španjolskom tipu, tanka je, s kukastim švarkom, žlijebom i tri ovalne rupice za klinove. Ovakav tip potkove bio je prilično raširen po Europi, i datira se prilično široko, od X. do XIV. stoljeća.²⁵

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Postojanje arheološkog lokaliteta na Gradini iznad potoka Kamenica u Vučijaku potvrđeno je pronalaskom brojnog arheološkog materijala kao i samim izgledom platoa. Radi li se tu o srednjovjekovnoj utvrdi Branić ili ne, nije pitanje od neke velike važnosti. Pronađeni materijal svakako nije dostatan za preciznije datiranje utvrde, a dodatno traganje za njim van stručnog iskapanja i sistematskog istraživanja narušio bi arheološki a samim time i historijski kontekst. Po objavljivanju ovog rada nužna je brza reakcija nadležnih ustanova, konkretno Muzeja u Doboju, budući da se lokalitet nalazi u njegovoj nadležnosti. Lokalitet se nalazi na izoliranom području i pogodan je za nesmetanu pljačku od strane raznoraznih lovaca na blago i "detektoraša" koji su u zadnje vrijeme postali brojni i vrlo aktivni i ukoliko izostane brza reakcija arheološke struke lokalitet će zasigurno biti devastiran i opljačkan a naša historijska saznanja i poznavanje bosanske srednjovjekovne povijesti uskraćena za jednu vrlo vrijednu komponentu. Budući da

se u ovom radu otkriva precizna lokacija ove srednjovjekovne utvrde, dužan sam upozoriti sve one avanturiste koji će je željeti potražiti da se radi o **minski sumnjivom i vrlo riskantnom području** i da se ne upućuju u njega bez pratnje dobrih poznavatelja terena. O kolikom se riziku radi neka ilustrira samo to što sam osobno pronašao jednu protupješачku minu PMA-3, doduše s otkinutim upaljačem ali koju je i dalje moguće aktivirati, postavljenu nasred prohodnog puta, a koju su uredno, nakon prijave, isti dan otklonili pripadnici deminerske službe.

SUMMARY THE MEDIEVAL FORTRESS OF BRANIĆ IN NORTHERN BOSNIA AND THE ATTEMPT TO LOCATE IT ON THE GRADINA SITE ABOVE KAMENICE IN VUČIJAK

Towards the end of 1408, the Hungarian King Sigismund issued a charter in which he expresses his gratitude to his military commanders Nikola Gorazdy and Ladislav Szilagy for the successes they achieved in the war against the Turks and Bosnians in Bosnia. Among other things, Sigismund mentions

24 M. Sijarić, *Hladno oružje*, str. 396-397.

25 B. Vikić i E. Walter. "Zbirka potkova u Arheološkom muzeju u Zagrebu", *Starohrvatska prosvjeta*, vol. III, br. 4, 1955., str. 30-31, 58.

the siege and capture of the fortress Branić in Usora. This is the only known mention of this fort in the historical sources, and its location remains on the margins of historiographical discussion. Several historians made an attempt to locate the fortress, but only on basis of contextualization, without any field research, so it was assumed that this fortress was located at several different places in northern Bosnia, from Trebava to Motajica. Of these potential locations, the most likely seemed to be one located in the depths of Vučijak, south of the Velika Brusnica village, on the ridge above the Kamenica stream. During a field trip to the location in March this year, it was determined that there probably was a smaller

fort that was located here, probably from the XIII to XV century. Namely, at the mentioned location, more precisely, at the ridge called Gradina, on an elevation on which remains of moat systems can be seen, mobile material was found (arrowheads, horseshoes, tools and forged nails), which can be dated back to the period of medieval Bosnia through analogy, and as such confirm some sort of fortress at this location, most likely Branić. The purpose of this paper is to raise awareness to the existence of an abundance of archaeological material in the mentioned location, in order to encourage professional research and thus collect concrete data.